

Wesselényi-Garay, Andor-Köllő, Miklós:
Taking a turn in Vorarlburg
Citation: Metszet, Vol 13, No 3 (2022),
pp 34-39,
<https://doi.org/10.33268/Met.2022.3.4>

Received: 23 April 2022

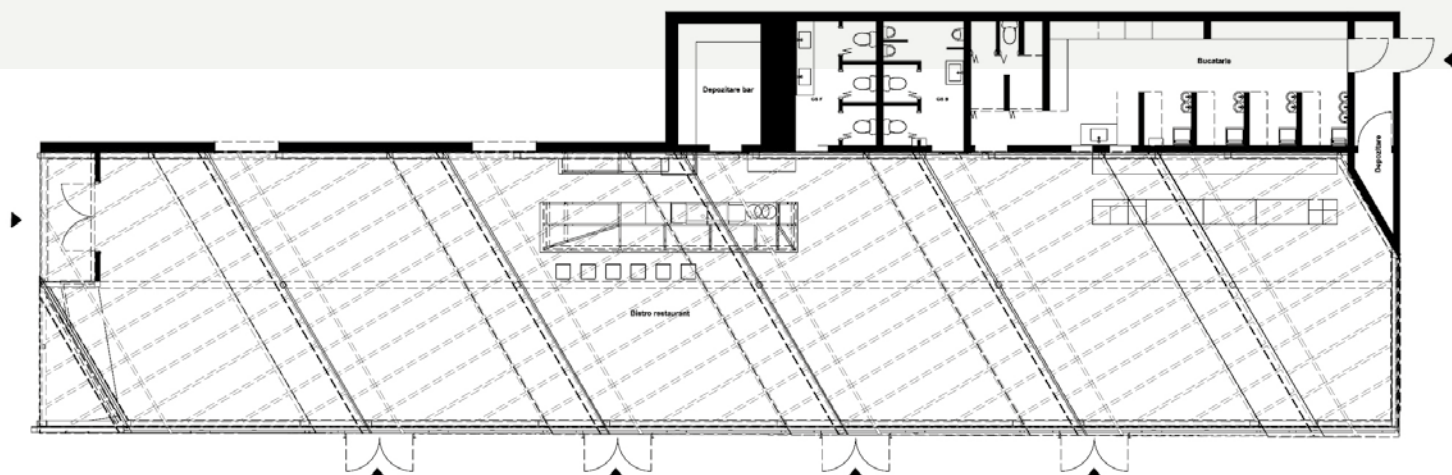
Accepted: 05 May 2022

Published: 30 June 2022

OXYGEN RESTRO, PONGRÁC,
TRANSYLVANIA - ARCHITECT:
ÁRPÁD NAGY

Architecture as a tool for attracting the younger generations back to the mountains of Transylvania might seem an extreme option. Why would anyone want to visit a building because it is made from timber? Yet the use of dynamic structural forms reflecting the inherent or at least implied danger of a falling tree can create a mountaintop restaurant that is welcoming, informative and above all a worthy destination. Youthful, yet respecting local history and identity.

01

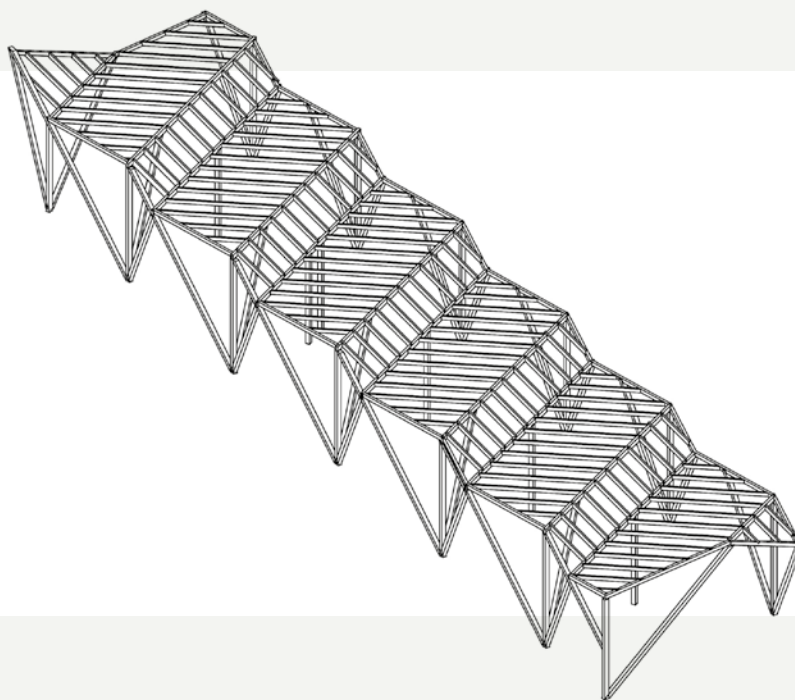
02

VORARLBERGI FORDULAT

OXYGEN RESTRO A PONGRÁC-TETŐN | ERDÉLY

- 01 Távlati kép az országúti kanyarulat irányából. A homlokzat dőlése a bejáratot jelöli ki, a tetőjáték a panoráma irányába forduló gerincek és vápák következménye
- 02 Alaprajz. Az eredetileg egyetlen nyitott színként elképzelt tetőszerkezet a tervezés folyamán üvegfatyalt kapott. Az ekképp létrejött teremteret közepén a söntés osztja, a hátsó pultrendszerrel pedig az ételeket lehet választani. E két bútorfunkciót a melléktömegbe rejtett gazdasági egységek szolgálják ki

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
Nagy Árpád

FOTÓ | PHOTO
Bujnovszky Tamás

SZERZŐ | AUTHOR
Wesselényi-Garay Andor,
Köllő Miklós

„Nagyon szeretném, ha újra a székely ízlésvilág lenne jellemző a fiatal generációra. Valahogy eltűnt belőlünk az a tisztelet a múltunk iránt, ami még megvolt őseinkben. Fontosnak tartanám, hogy egészen kicsi kortól, tananyagként oktassák az építészetet. Céлом egyértelműen az, hogy újra benne legyen a köztudatban annak kézzelfogható lehetősége, hogy fát használunk az építkezésekhez akár szerkezetként, akár burkolatként. Féltünk a fától. Azt szokták mifelénk mondani, hogy dől ránk a fa, olyan közel az erdő. Mi mégis a nyugatról importált szintetikus anyagokból építkezünk. Innen oda vándorol fát, vissza pedig minden, ami már nem természetes. Szeretem azokat a formákat, amelyek tisztelik a hagyományos épített környezetet, de egyben új életet is lehelnek a kontextusra.

—Ha egyetlen előadást tarthatnék az építészetéről, azt emelném ki, hogy ha nem szeretted, amit csinálsz, ne csináld. Már nem a kommunizmusban élünk, ahol percre pontosan megmondják, mit tegyél, mit ne. Aki akar tanulni, dolgozni, van lehetősége. Kitartó, kemény munkája árán az ember elérheti, hogy olyan hivatása legyen, ami nem az időöltést, hanem a munkában való minőségi pihenést jelenti.”

—A Gyergyói-havasok főgerince észak–dél irányú. A hegységen áthaladó út az 1256 méter magas Pongrác-tetőn keresztül köti össze a Gyergyói-medencét Békással. Ezen a magaslati ponton, az út természetes kanyarulata által is feltárt panoráma részeként képzelte el az épületet az Erdélyből elszármazott tulajdonosa. A megbízó rendkívül jól ismerte a terepet, kérése pedig az volt, hogy ne hétköznapi épület szülessen.

—Külterületről lévén szó, az első vázlatok és a megszerzett építési engedély egy ideiglenes működésű fedett teraszra vonatkozott, a tető alá helyezett fakubusokkal. A hegyimentőkkel és a főépítésszel egyeztetve azonban sikerült módosítani a tervek és beüvegezni az épületet, amire azért is szükség volt, mert nem számoltak az irgalmatlan téli időjárással és szelekkel.

A telken nem volt közművesítés, a használathoz szükséges folyóvizet és a szennyvíz elvezetését technikai eszközökkel valósították meg.

—A voltaképp egyhomlokzatos épület hátával a mögötte lévő hegyoldalnak feszül, homlokzata teljes panorámát nyit az alatt fekvő tájra. A tekintet látszólag a teljes horizontot átfogja, mégis némiképp irányított azzal, hogy Nagy Árpád a szerkezetet nem a homlokzat és a tömeg által kijelölt ortogonális rendszerben alakította ki, hanem – saját házában már megjelenő motívum ismétléseként – elforgatta és a völgy felé irányította azt. Nagy Árpád a tervezés indításakor megpróbálta elkerülni, hogy az étterem moduláris szerkezeti csomagok sorozataként szerveződjön. Első gondolata az volt, hogy úgy kölcsönöz játékosságot, szabad formálást a tetőnek, hogy az közben mégsem válik műtájjá, a hegyek imitációjává. A tervezés során azonban addig egyszerűsödtek a részletek, hogy maradt a tipizálható modulcsomag: ennek ismétlésével és belső forgatásával érte el azt a látszólag véletlenszerű és tördelt homlokzatkontúrt, amely logikus folytatásként fordult át a tető némiképp hajtogatott [1] topográfijába.

—Nagy Árpád elképzeléseinek középpontjában olyan épület állt, amely nem elvesz, hanem hozzáad környezetéhez. Ahogy írja a tervezés történetét bemutató kéziratában: „igyekeztünk harmóniát teremteni a külső megjelenés és a táj között, ezért eredetileg zöldtetőt képzeltünk el, fabordázatú fém tartószerkezettel. Az vendéglő formáját a táj diktálta, onnan nyerte inspirációját, ám ez a sugallat nem a formákból, hanem a látványból ered. Szerkezeti elemként

- 03 A „fogazott” tetővel a tájhoz idomuló doboz fogyasztóteraszokkal oldódik a kilátáshoz
- 04 Látvány a felső kiszolgálóút irányából. Jól érzékelhető, ahogy a tetőgerincek és –vápák a panoráma irányába fordulnak
- 05 Az üvegdoboz egyszerre tükrözi a panorámát és sejteti a belső teret, amelyet a szerkezet ritmizál
- 06 Az alacsonyan tűző alkonyi napfény oldja a tájba az enteriőrt és teszi semlegessé az egyébként nagyon is „kemény” tömegformát

05

ezért végül a fát javasoltuk: ez helyi anyagként megmunkálva egyben a helyi tudás tükröképe is. A völgyre néző nagy üvegfelülettel elértük, hogy tágas tér rajzoldjon a belsőben, kívülről – különösen alkonyatkor – pedig tükrözze is a tájat.

A megbízó számára fontos volt, hogy a belsőépítéssel is mi foglalkozzunk: a bárpult esetében ez részben meg is valósult.

Az étterem a gyönyörű panorámát kihasználva impozáns üvegfelületekkel tekint Gyergyószentmiklós felé. A vendégek folyamatosan kapcsolatban maradhatnak a természettel, csodálhatják az eléjük tárult lenyűgöző kilátást. Ezt a folyamatos „ottlétet”, „bennlétet” szolgálja a teremterként kialakított belső, amelyet az erőteljes rajzolatú tartószerkezet ritmizál. A teraszos üvegblokk enteriőrjéhez „hegyoldalon” csatlakoznak a kiszolgálóhelyiségek, a fogyasztóteret az egyedi tervezésű bárpult tagolja.

—A kortárs erdélyi építészettől álló egyik kihívás feltétlenül a méret. Az, hogy miképp lehet a – Tövissi Zsolttal szólva – „tyúkólak” költészetét [2] nagyobb léptékben folytatni, hogyan lehet megőrizni a megoldások és csomópontok autenticitását, amennyiben kilépünk a budik és a fatárolók világából. Egyik elméleti lehetőség az erdélyi építészettől „vorarlbergi” fordulata, amelynek során az építéstechnológia egyre mélyebb megértéséből és funkcionális adaptációjából születnek majd az új házak. Egy lehetséges másik irány az anyag esztétikai mélységeinek bútorszerű felmutatása. Úgy vélem, inkább az első irányra, a vorarlbergi kísérletre remek példa ez a ház, amelynek kompozíciója véletlenszerűnek

05
06

07
08

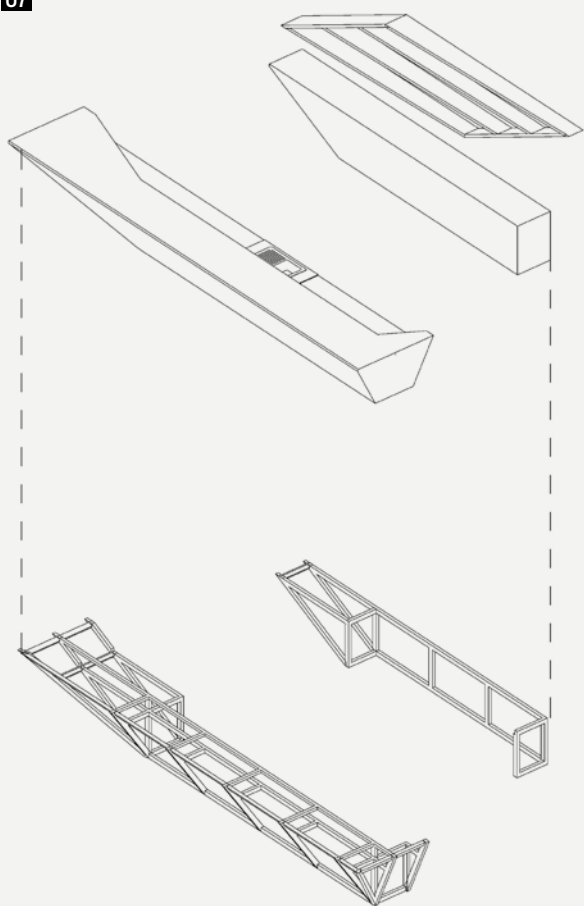
09

06

07

tűnik, de mégiscsak modulok sorozata; amely műtáj-
nak tűnik, de mégiscsak racionális tetőszerkesztés
eredménye; amely monumentális ugyan, de hatását
egyetlen gesztussal éri el; amelynek tömege lapszerű,
de enteriőrje mégis a térben létezés komplex élmé-
nyével ajándékozik meg. Amely evidenciaként kezeli
a létező faépítészeti hagyományokat, ám nem bonyo-
lódik annak formai fetisizálásába.

—A Restro egyértelműen Nagy Árpád – előző lap-
számunkban bemutatott – saját házbővítésének [3]
folytatása. A közös motívumot diagonálisok jelen-
tik: míg Gyergyócsomafalván az árnyékolók és az
oromdeszkázatok irányultsága inkább az egységet
szolgáló grafikai elem, addig az étteremben az átlók
már szerkezeti-tömegképzési műfogásként jelennek
meg. Természetesen a két alkotás közötti különbség
is éppoly jelentős: míg Gyergyócsomafalván a falu-
kép megőrzése, az adottságok tisztelete, majd részlet-
szintű negligálása volt a cél, addig ezen a meredélyen
már eltűnnek ezek a pszicho-topográfiai kötöttségek,
és önlényegű, autonóm építészeti tetterre nyílt lehetősé-
g. Ennek eredménye a tárgy és a táj, amelyek egy
diszkrétén kínált értelmezés lehetősége mentén azo-
nosulnak egymással.

—Az épület 2020-ban a helyi építészakamara fődíját
nyerte meg.

09

- 07 Axonometria az egyedi bárpultról - söntésről
- 08 A némiképp kaotikusnak tűnő szerkezet olyan modulsorozat eredménye, amely a merevítésekkel, a gerincekkel és a szelemenekkel antimimetikusan nyújthatja egy erdő képzetét
- 09 A panoráma részeként tárul fel az útkanyarulat, a kimozdított szerkezeti irány pedig a völgy látványát vonja az enteriőrbe

Evidenciaként kezeli a létező faépítészeti hagyományokat, ám nem bonyolódik annak formai fetisizálásába

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Deleuze, Gilles: *Le pli - Leibniz et le Baroque*, Editions de Minuit, Paris 1988.
- [2] Tövissi, Zsolt: „Tyúkólak költészete, 2011 Csíkpálfalva”, in: Árvai András - Benedek Anna (eds): *Valami megint robbanni fog*, 6b.hu Kiadó Kft + PRAE, HU Kft, Budapest 2013, pp 132-147.
- [3] Gociman, Cristina Olga: „Despre Trăirea spațiului”, *Arhitectura, Revista Uniunii Arhitecților din România, fondată în 1906*, No 2-3 (2019), pp 96-97.

A cikk az MMA-MMKI gondozásában megjelenés előtt álló „A valóság ideái, Kortárs ökoregionalista építészet Erdélyben” című könyv egyik alfejezetént készült el.

KIVITELEZÉS: Lackó Attila ácsmester és társai